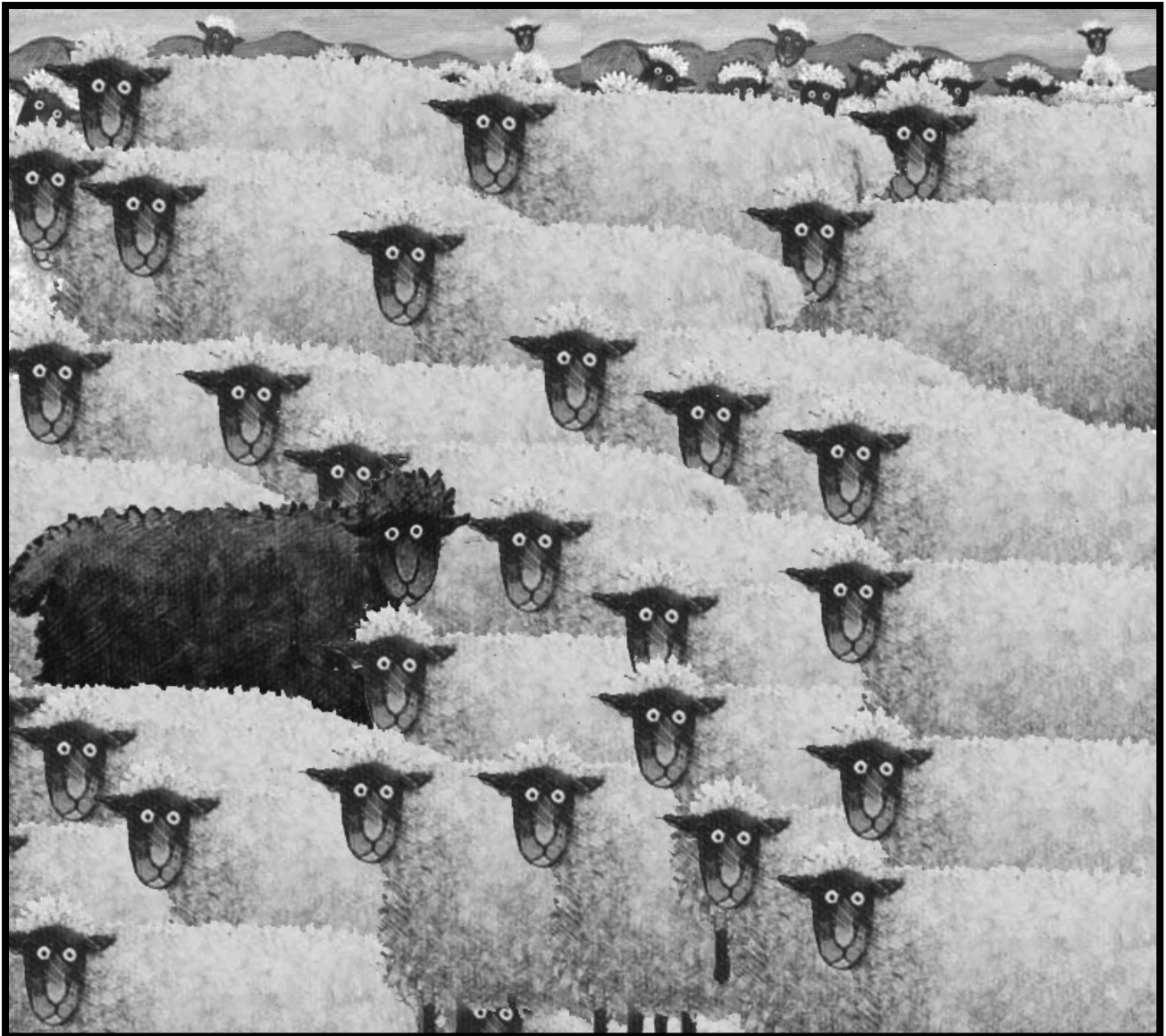

Prostitution vs. Könshandel

En undersøgelse af de gældende diskursordner inden for
prostitutionsforskningen i Danmark og Sverige

Anne Frederiksen

Handledare:

Centrum for genusvetenskap

C-Uppsats

1. PROBLEMSTILLING	4
1.1 INTERESSE I OMRÅDET	4
1.2 KORT PRÆSENTATION AF LOVGIVNINGEN I DE TO LANDE	4
1.3 PROSTITUTION I ET GENUSPERSPEKTIV	5
1.4 MATERIALE	5
1.4.1 SAMMENFATTENDE OM RAPPORTERNE	5
1.5 SPECIFICERING AF PROBLEMSTILLING	6
1.5.1 PROBLEMFOMULERINGEN	6
2. VIDENSKABSTEORETISKE RAMME	7
2.1 SOCIALKONSTRUKTIVISME	7
3. NORMAN FAIRCLOUGH - DEN KRITISKE DISKURSANALYSE	8
3.1 DISKURSANALYSE - EN HEL PAKKE	8
3.2 DISKURSANALYSENS FORSKELLIGE TILGANGE	8
3.3 DEN KRITISKE DISKURSANALYSE	9
3.4 DISKURSANALYSE SOM METODEREDSKAB	10
4. ANALYSEREDSKABER	13
4.1 DEN SOCIAL PRAKSIS: DE FORMELLE RAMMER OMKRING PROSTITUTION	13
4.2 DEN DISKURSIVE PRAKSIS: DISKURSORDENEN FOR PROSTITUTION	13
4.2.1 DEN FUNKTIONALISTISKE TILGANG	14
4.2.2. DEN PRAGMATISKE DISKURS	14
4.2.3. DEN ABOLITIONISTISKE DISKURS	15
4.3 MAKROTEORETISK PERSPEKTIVERING: DEN MASKULINE DOMINANS	15
4.3.1 PRÆSENTATION AF BEGREBERNE	16
4.3.2 DEN MASKULINE DOMINANS OG PROSTITUTION	18
5. ANALYSESTRATEGI	20
6. ANALYSE	21
6.1 ANALYSE DEL I: DE FORMELLE RAMMER	21
6.1.1 BAGGRUND FOR UDARBEJDELSEN AF RAPPORTERNE	21
6.1.2 DAVÆRENDE LOVGIVNING PÅ OMRÅDET	22
6.1.3 METODE, ANVENDELSE AF TIDLIGERE FORSKNING OG DEFINITION AF PROSTITUTION	23
6.2 ANALYSE DEL II: DEN DISKURSIVE PRAKSIS	26
6.2.1 GENERELT OM PROSTITUTION	26
6.2.2 ÅRSAGER	27
6.2.3 KONSEKVENSER	29

6.2.4 PRÆSENTATION AF EN 4. DISKURS: VELFÆRDSSTATSDISKURSEN	30
6.3 ANALYSE DEL III: MAKROTEORETISK PERSPEKTIVERING	32
6.3.1 FORSTÅELSE AF AT MÆND OG KVINDER ER FORSKELLIGE	32
6.3.2 FORSTÅELSE AF PROSTITUTION SOM ET KVINDELIGT ERHVERV	32
7. KONKLUSION	34
8. ENGLISH SUMMARY	36
9. LITTERATURHENVISNINGER	37
PRIMÆR LITTERATUR:	37
ANDEN LITTERATUR:	37
TIDSSKRIFT:	37
NET-VERSIONER:	37

1. Problemstilling

1.1 Interesse i området

Målet for nærværende opgave er at lave en sammenlignende analyse af, hvordan man i henholdsvis Danmark og Sverige forholder sig prostitution. Udgangspunktet for valg af emne er den ændring i lovgivningen på prostitutionsområdet, der blev indført i begge lande i 1999.

Drivkraften bag opgave har således været min egen undren over, hvorledes to lande, der ellers ofte i internationale sammenhænge både politisk og kulturelt sidestilles, kan have så forskellige tiltag på prostitutionsområdet. Min formodning er dog, at forklaringen på denne differentierede lovgivning skal findes i en grundlæggende forskellig forståelse af prostitution som fænomen blandt både den almene befolkning, blandt forskere og ikke mindst blandt politikere i de to lande. Dertil mener jeg, at en yderligere forklaring kan være, at Sverige i højere grad end Danmark har en historie bag sig for at føre mere restriktiv politik på mange sociale områder.

1.2 Kort præsentation af lovgivningen i de to lande

I 1999 blev lovgivningen i Danmark ændret således, at det ikke længere er kriminelt at sælge seksuelle ydelser. Der er således lovligt at have prostitution som skattepligtig indkomst. Dog er prostitution ikke blevet gjort til et lovligt erhverv og er derfor ikke omfattet af den i Danmark gældende arbejdsmarkedslovgivning. Ved lovændringen i 1999 blev det samtidig ulovligt at købe seksuelle ydelser af en person under 18 år, der ernærer sig helt eller delvist som prostitueret.

I Sverige ændredes lovgivningen i den modsatte retning af hvad der var tilfældet i Danmark. Her valgtes det i 1999 at kriminalisere køberne af de seksuelle ydelser. Denne ændring i lovgivningen er en del af den svenske 'sexköpslagen', som skal ses i sammenhæng med en større samling ændringer i lovgivningen vedrørende forskellige typer af vold mod kvinder (Hansen 2004: 31). I den svenske lovgivning kan der derved spores en forståelse af, at der findes en tydelig sammenhæng mellem prostitution og vold mod kvinder og yderligere, at denne vold bør bekæmpes med statsligt kontrol.

I begge lande er det forblevet kriminelt at være alfons, bagmand, bordelejer eller i det hele taget at markedsføre sig på prostitution. I Sverige er det yderligere ulovligt for den prostitueredes partner at leve af udbyttet fra prostitutionen. (Hansen 2004: 31).

I Danmark som i Sverige er lovgivningen udformet ud fra et ønske om i mere i mere eller mindre grad at varetage den prostitueredes tarv. Når lovgivningerne alligevel kan pege i så

forskellige retninger, mener jeg, at det dækker over to dybereliggende forskellige forståelser af prostitution og af samfundets og ikke mindst statens og politikernes ansvar for samme.

1.3 Prostitution i et genusperspektiv

Holdningen til prostitution, mener jeg, afspejler en dybereliggende forståelse af synet på blandt andet køn, seksualitet, moral og politisk ansvar. Da lovgivningen indenfor et bestemt område må betragtes som det respektive lands øverste myndighed og dermed den instans, der tydeligst udtrykker landets officielle holdning, mener jeg, at lovgivningen på prostitutionsområdet i høj grad er med til at afspejle, hvorledes det pågældende land forholder sig til ovennævnte termer. Fokus for denne opgave, vil først og fremmest ligge på synet på kønnet, men også de andre begreber vil blive behandlet.

1.4 Materiale

Jeg har valgt, at jeg vil undersøge forskellige udredninger/redegørelser over prostitutionsområdet gjort i de to lande. Materialet fremgår af nedenstående.

I 1990 udgav Socialforskningsinstituttet i Danmark (SFI) på foranledning af Kristelig Folkeparti en situationsrapport til afdækning af prostitutionsområdet. Rapporten er kaldet: 'Prostitution i Danmark – en situationsrapport 1989' Denne rapport er valgt, fordi den betragtes som central indenfor prostitutionsforskningen i Danmark og ofte henvises der til netop denne inden for anden forskning på området.

Til belysning af prostitutionsforståelsen i Sverige tages der udgangspunkt i 'Könshandeln. Betänkande av 1993 års prostitutionsutredning', udgivet i 1995. Når valget er faldet på netop dette materiale til belysning af den svenske forståelse af prostitution, er det fordi, denne udredning spiller en centralrolle i den svenske prostitutionsforskning. Dertil kommer, at udredningen blev gennemført på baggrund af en regeringsbeslutning fra 1993 (SOU 1995:15, 33-37). Rapporten har derved en direkte tilknytning til den svenske regering, hvilket til en vis grad giver den sammen status som den to danske rapport.

1.4.1 Sammenfattende om rapporterne

Undersøgelserne er i begge lande lavet på baggrund af mere eller mindre konkrete statslige initiativer. Dog er det væsentligt at nævne, at den svenske udredning har direkte tilknytning til nuværende lovgivning på området, da den fra starten blev tænkt som underlag for det dengang

kommende lovforslag i 1999. Den danske rapport derimod må siges at have en mere indirekte tilknytning til lovændringen i Danmark i 1999, da den ikke er tænkt som et primært afsæt for lovgivningen på området. Rapporten blev dog startskuddet til flere forskellige initiativer på prostitutionsområdet og må derfor siges at være af stor betydning for den videre forståelse af prostitutionen som fænomen (Clemmensen 2005: 7; SOU 1995:15: 33-37).

1.5 Specificering af problemstilling

Opgavens fokus er på prostitutionen i sin helhed og på hvordan denne behandles som fænomen i de to lande. Yderligere afgrænses til kun at se på prostitution, hvor kvinder udgør den sælgende part, ligesom det er årsagerne til prostitutionens forekomst samt konsekvenserne af prostitutionen, der er det endelige fokus. Formålet med denne sammenlignende undersøgelse af 'forskning' indenfor prostitution i de to lande er at afdække om, der kan spores forskellige diskurser indenfor prostitutionstænkningen i de to lande.

Prostitution defineres forskellige i de to rapporter. Den danske rapport anvender ordet 'prostitution' men den svenske rapport tager ordet 'kønshandel' i brug. Jeg vælger i denne opgave at benytte ordet 'prostitution', idet jeg mener, at dette kan ses som almen forståelse af fænomenet¹.

1.5.1 Problemformuleringen

Ovenstående betragtninger, fører frem til følgende undersøgelsesspørgsmål:

Hvilken forståelse af årsager til og konsekvenser af prostitution gør sig gældende i henholdsvis den danske og svenske forskning på området?

Dette undersøges ud fra en analyse af hvilke diskurser omkring prostitution, der gør sig gældende inden for forskningen på området i de to lande.

¹ Denne beslutning er truffet på trods af, at jeg personligt mener, at den svenske definition er mere rammende (jf. delanalyse I.)

2. Videnskabsteoretiske ramme

Som følge af denne opgaves fokus på tilstedeværelsen af forskellige prostitutionsforståelse i de to rapporter, der undersøges, er opgavens videnskabsteoretiske udgangspunkt socialkonstruktivistisk. I det følgende vil det kort blive præciseret, hvad dette socialkonstruktivistiske afsæt indebærer.

2.1 Socialkonstruktivisme

I den socialkonstruktivistiske forståelse af verden ligger der en antagelse om, at der ikke findes nogen direkte tilgang til virkeligheden uden om menneskets opfattelse af denne. En sådan forståelse lægger derfor op til, at prostitution kan tolkes ud fra forskellige perspektiver. Hvorved den kan hjælpe til en forklaring på, hvorfor lovgivningen i Danmark og Sverige varierer inden for samme felt.

Der findes flere forskellige grader af ovennævnte tilgang. I den strengeste form af socialkonstruktivisme forkastes tanken om en objektiv virkelighed helt, og her ses der derfor ikke nødvendigvis en sammenhæng mellem et problems definition og selve fænomenet, der undersøges. Inden for den mere milde form derimod findes en anerkendelse af, at et givent fænomen bør betragtes ud fra en social kontekst, og definitionen af et problem ses her i sammenhæng med den tid og det rum hvori fænomenet eksisterer (Clemmensen 2005: 21). Det er den sidstnævnte tilgang, der danner grundlaget for denne opgaves videnskabsteoretiske ramme, idet der her gives plads til, at forskellige prostitutionsforståelser betragtes i en social kontekst i form af rammerne omkring de respektive lovændringer.

3. Norman Fairclough - den kritiske diskursanalyse

Som det blev nævnt i det indledende afsnit lægger denne opgaves problemstilling op til en forståelse af samfundet, hvor dets strukturer aldrig ligger fast men er flydende og konstant må vedligeholdes, reproduceres eller fornyes. Et studie, der har sit udgangspunkt i en sådan videnskabsteoretisk tilgang kræver en teori og ikke mindst en metode, der kan rumme samfundets forandringer. En sådan teori og metode, mener jeg, gives med diskursanalysen, og jeg har derfor valgt at lave min analyse stærkt inspireret af den kritiske diskursanalyse.

3.1 Diskursanalyse - en hel pakke

Diskursanalysen adskiller sig fra andre metodologier, metoder og teorier ved at fungere som alle tre på en og sammen tid. Diskursanalysen bidrager således ikke kun til ens forskning med en ramme, indenfor hvilken forskningen videnskabsteoretisk og filosofisk præciseres. Den bidrager også med helt konkrete metode- og analyseredskaber. Denne 'pakkelsning', som diskursanalysen kan siges at være, har både sine fordele og ulemper. Fordelen er først og fremmest, at man ved at bruge diskursanalysen får nogle guidelines at pejle efter inden for et ellers temmelig abstrakt felt. Ulempen derimod - i hvert tilfælde i mit tilfælde - er, at diskursanalysen i sit forsøg på at favntage alt, hvad der vedrører en given undersøgelse, let kommer til at virke mere end uoverskuelig at give sig i kast med. Dette gælder ikke mindst den kritiske diskursanalyse, der som det fremkommer senere i dette afsnit, fordre, at der foretages en art grand-theory inden for hvert emne, der analyseres med denne tilgang, idet tilgange foreskriver, at man forbinder mikroniveau (i form af teksten) og makroniveau (i form af den sociale kontekst, som teksten er udformet i).

Personligt mener jeg, at diskursanalysen med fordel kan anvendes til undersøgelse af denne opgaves problemstilling, og det er derfor med baggrund i denne, at min analyse foretages. For at komme overstående kritik til livs, er det dog vigtigt at nævne, at min brug af den kritiske diskursanalyse til en vis grad skal ses som sporadisk og lang fra konsekvent, idet jeg vælger kun at inddrage de parter af analysemodellen, som jeg finder anvendelige og håndterbare for min analyse. Den kritiske diskursanalyse skal derfor ses som en inspirationskilde til, hvorledes min analyse foretages snarere end som et skema, der følges til punkt og prikke.

3.2 Diskursanalysens forskellige tilgange

Inden for diskursanalysen findes flere forskellige tilgange. Her kan nævnes diskursteorien, som blandt andet repræsenteres af Michel Foucault og Ernesto Laclau og Chantal Mouffes,

diskurspsykologien, der kan ses som en videreudvikling af en socialkonstruktionistisk fremgangsmåde inden for diskursanalysen (Jørgensen og Phillips 1999: 9- 10 og 105). Og endelig Den kritiske diskursanalyse (CDA). Hvorved CDA adskiller sig fra de to andre tilgange, vil jeg overfladisk berøre senere. Først vil jeg kort forsøge at beskrive, hvad diskursanalysens egentlige mål er.

Fælles for de tre tilgange er, at de alle tager udgangspunkt i, at den måde vi taler på ikke afspejler vores omverden, vores identitet og sociale relationer neutralt, men i derimod spiller en væsentlig rolle i at skabe og forandre dem (Jørgensen og Phillips 1999: 9).

Det kan derved siges, at det grundlæggende formål med diskursanalysen er: '[...] at finde ud af, hvordan omverden (eller dele af den) fremstilles, og hvilke sociale konsekvenser det får.' (Jørgensen og Phillips 1999: 150).

Diskursanalysen adskiller sig således fra den mere traditionelle strukturalistiske tilgang til forskningen, idet den ikke kun beskæftiger sig med samfundets underliggende strukturer, sådan som den stereotype strukturalisme kan kritiseres for at gøre, men også med, hvordan disse strukturer bliver praktiseret. Diskursteorien kan derved rumme strukturernes forandringspotentiale (Jørgensen og Phillips 1999: 143).

3.3 Den kritiske diskursanalyse

I den kritiske diskursanalyse (CDA) ligger der - til forskel fra hos andre diskursanalytiske tilgange - en ontologisk antagelse om, at både sociale begivenheder og abstrakte sociale strukturer er eksisterende dele af den sociale virkelighed. Udfra denne tilgang, accepteres den sociale verden således som eksisterende uafhængigt af vores opfattelse af den. Der antages derved at eksistere et dialektisk forhold mellem diskursive og ikke-diskursive elementer af den sociale verden (Fairclough 1995: 27-54).

Som jeg nævnte i indledningen til dette afsnit, er formålet med at anvende den kritiske diskursanalyse at sætte spørgsmålstegn ved det diskursive element i social- og kulturel forandring ved netop at undersøge den dialektiske relation mellem diskurser og andre sociale elementer (Jørgensen og Phillips 1999: 77). Et af CDA's hovedkarakteristika er ydermere den kritiske eksamination af diskurser og deres konstituerende magt og ideologiske karakter i forhold til social uretfærdighed og undertrykkelse² (Fairclough 1995:18 og 71 -83; Jørgensen og Phillips 1999: 77).

²inspireret af Gramsci's koncept om hegemony, fokuserer Fairclough på hvordan ideologi producerer og reproducerer magtrelationer og derfor må betragtes udfra et kritisk perspektiv (Fairclough 1995: 75-77).

Ifølge Fairclough kan ideologi defineres som betydning i magtens tjeneste, nærmere bestemt som betydningskonstruktioner, der bidrager til produktion, reproduktion og transformation af dominansrelationer. Disse dominansrelationer kan ofte være klasse eller køn³. Diskurser kan ifølge Fairclough være mere eller mindre ideologiske og det er de ideologiske diskurser, som bidrager til at opretholde eller omforme magtrelationerne. Det kan imidlertid være svært at skelne mellem ideologiske og ikke-ideologiske diskurser på et operationelt plan og som Foucault påpeger, er spørgsmålet om ikke alle diskurser påvirker magtbalancen i mere eller mindre indirekte forstand (Jørgensen og Phillips 1999: 86-88).

Hovedfokus for CDA er således ikke blot at analysere diskurserne som de er, men er en analyse af den dialektiske relation *mellem* brugen af diskurserne, brugen af sproget og forandring i større social kontekst. Denne relation mellem diskurser og social praksis har en dobbelt funktion – diskurser er både konstitueret af og er konstituerende for den sociale praksis. Som en konsekvens af dette, mener Fairclough ikke, at tekstanalyse alene ikke tilstrækkeligt som diskursanalyse – den belyser ikke forbindelserne mellem tekst og samfund. Han mener, at det er nødvendigt at kombinerer tekstanalysen med en social analyse (Fairclough 1995: 9 og 27-54). Som det også blev nævnt i indledningen til dette afsnit trækker diskursanalysen således på flere traditioner, der på bedste måde forsøges sammenkoblet i én teori. Disse traditioner er følgende: Detaljeret tekstanalyse inden for den lingvistiske disciplin, makrosociologisk analyse af den sociale praksis og endelig den fortolkende mikrosociologiske tradition, hvor fokus er på hverdagens aktiviteter (Jørgensen og Phillips 1999: 77-78; Fairclough 1995: 9 og 27-54).

3.4 Diskursanalyse som metoderedskab

I det følgende præsenteres de nøglebegreber, der ligger til grund for at anvende CDA som metoderedskab.

Først synes det dog relevant at præcisere, hvorledes begrebet *diskurs* defineres af Fairclough selv. Diskursbegrebet kan anvendes på to forskellige måder og i definitionen, må der derfor skelnes mellem 'diskurs' som abstrakt brug af navneordet og 'diskurs' som brug af navneordet med artikel. I første anvendelsesform af ordet defineres det som '[...] sprogbrug som socialpraksis' (Jørgensen og Phillips 1999: 79), hvorimod det i den anden form defineres som '[...] en måde at tale på, der giver betydning til oplevelser ud fra et bestemt perspektiv.' (Jørgensen og Phillips 1999: 79) Som eksempel på

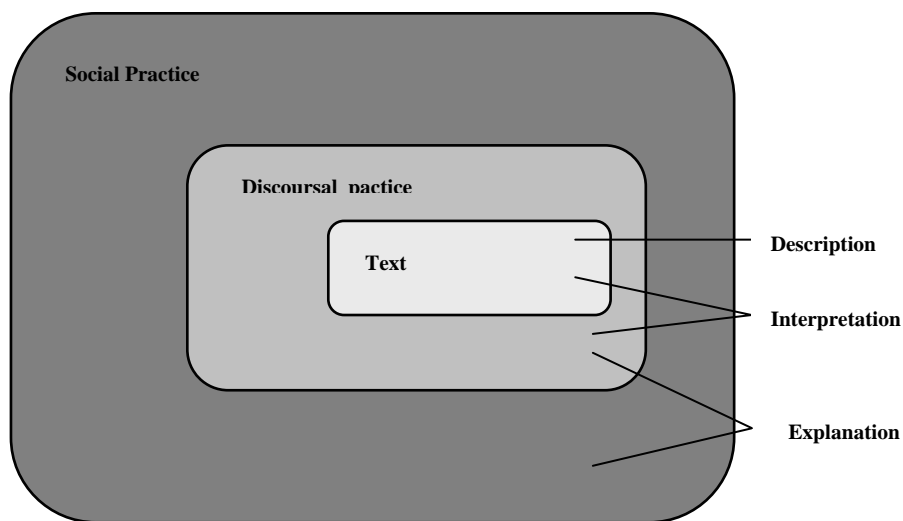
³ Dette perspektiv synes derfor relevant i forhold til min analyse, hvor magtforholdet kønnene i mellem forventes at have betydning.

diskurs anvendt i denne forstand kan nævnes den feministiske diskurs eller den liberalistiske diskurs osv.

Når man analyserer diskurser, skal man fokusere på to dimensioner. Det er henholdsvis den *kommunikative begivenhed*, som tilbageviser til teksten (her forstået i bred forstand) og *diskursordenen*, som er summen af de diskurstyper, der bruges inden for en given social ramme. Disse diskurstyper kan yderligere bestå af henholdsvis *diskurser* og *genre*. Genre skal her forstås som en form for sprogbrug, der er knyttet til en bestemt social praktik, eksempelvis interviewgenren eller reklamegenren (Jørgensen og Phillips 1999: 79).

Analysen af den kommunikative begivenhed, har tre dimensioner, der består af henholdsvis en analyse af teksten, en analyse af den diskursive praksis og endelig en analyse af den sociale praksis. Disse dimensioner vises af nedenstående figur, der præsenterer den analytiske **tredele**. (Fairclough 1995: General editor's preface, ix og 23; Jørgensen og Phillips 1999: 77-80)

Fig.1: Tredimensionel ramme til analyse af den kommunikative begivenhed

(Modellen er hentet fra Fairclough 1995: 98)

Figurens funktion er at vise relationen mellem tekst, diskursiv praksis og social praksis, der kan analyseres ved at se på ressourcer i produktionen, fortolkningen og distribueringen af teksten.

Analysen af teksten udgør den lingvistiske del af analysen. Her er hovedfokus på sprogbrug, hvor bestemte ord anses for at have bestemt betydning. Analysen af den diskursive praksis fokuserer på, hvordan tekstforfatterne trækker på allerede eksisterende diskurser og genre deres skabelse af teksten, men også på hvordan tekstmodtageren anvender allerede eksisterende diskurser og genre til at forstå og fortolke teksten (dette kan dog være svært at måle i den konkrete analyse, og

jeg antager derfor, at det mest fungerer som en teoretisk praksis.) Relationen mellem teksten og den sociale praksis formidles af den diskursive praksis. Det er netop i gennem denne, at teksten påvirkes af og påvirker tilbage på den sociale praksis, idet sproget anvendes i konsumeringen af teksten. CDA's hovedformål er at redegøre for denne relation mellem sprogbrug og social praksis (Fairclough 1995: 99-102; Jørgensen og Phillips 1999: 80-83).

4. Analyseredskaber

I nærværende afsnit præsenteres de analyseredskaber, som senere kommer til at danne udgangspunktet for analysen. Redskaberne er udarbejdet med udgangspunkt i Faircloughs tredimensionelle model og består derfor af en kort præsentation af 'Den sociale praksis', en uddybning af 'Diskursorden for prostitution', der forventes at være afspejlet i teksten og endelig en 'Makroteoretisk perspektivering' i form af en præsentation af Bourdieus teori om den maskuline dominans.

4.1 Den social Praksis: De formelle rammer omkring prostitution

De formelle ramme omkring prostitution, der var gældende på de givne tidspunkter, da rapporterne blev udarbejdet forventes at have indflydelse på den forståelse af prostitution, som forfatterne udtrykker i de to rapporter. Jeg mener, at disse rammer fungerer som den sociale praksis, hvilken den kommunikative handling er en del af. Derfor vælges det at indlede analysen med en redegørelse af, hvorledes de rammer, der ligger til grund for udformningen af rapporterne ser ud. I dette afsnit vil jeg således beskæftige mig med:

- Rapporternes metodiske tilgang. Herunder forfatterens anvendelse af tidligere forskning på området inden for en national ramme.
- På hvilket initiativ rapporterne er udarbejdet.
- Lovgivningen på prostitutionsområdet på det givne tidspunkt, da rapporterne blev udarbejdet.

4.2 Den diskursive praksis: Diskursordenen for prostitution

I dette afsnit præsenteres det andet analyseredskab, som består af de diskurser (her anvendt i brug af navneordet med artikel), der forventes at findes på område. Det er igennem en analyse af de to rapporter ud fra disse diskurser, at den herskende diskursorden inden for prostitutionsforskningen afdækkes. Diskurserne er valgt med baggrund i hvad, der i tidligere forskning på området er fundet af relevante diskurser (jf. Clemmensen 2005; Hansen 2004; Sørensen 2004).

En sådan kategorisering indenfor forskellige diskurser, som nedenstående afsnit præsenterer, kan være med til at fremstille de anvendte tilgange, som meget stereotype teorier. Diskurserne skal dog ikke forstås som teorier i gængs sociologisk forstand, men netop som tilgange, der kan trækkes

på (Bradley 1996, 85). Diskurserne der præsenteres er følgende: Den funktionalistiske diskurs, den liberalistiske diskurs og endelig den abolitionistiske diskurs.

4.2.1 Den funktionalistiske tilgang

Forståelsen af prostitution var især i Danmark indtil 1970'erne i høj grad præget af en funktionalistisk tankegang. Siden er denne tilgang blevet kraftigt kritiseret, men vinder dog til stadighed genlyd hos en stor del af befolkningen og politikerne i Danmark (jf. eksempelvis: Hansen 2004). Funktionalister ser ofte prostitution som et nødvendigt onde i samfundet, der hverken kan eller skal afskaffes. Som med mange andre samfundsfænomener, mener funktionalisterne, at prostitution varetager en opgave, der tjener samfundet som helhed. Et eksempel på en klassisk funktionalistisk holdning kan være, at prostitution er godt, fordi den er med til at afhjælpe problemer af seksuel art hos eksempelvis handikappede mænd, eller mænd som er ensomme eller har andre sociale problemer. Denne type af holdning udtrykker en essentialistisk forståelse af køn, hvor manden ses havende et naturligt større seksuelt behov end kvinden har. Indenfor denne tilgang betragtes de prostituerede typisk som anormale (Hansen 2004: 17-22). Et typisk funktionalistisk syn ses hos Talcott Parsons, der har stor betydning for tegningen af denne tilgang. Han mener, at mænd og kvinders forskellige (og ulige) roller i samfundet er naturlige og gavnlige for samfundet (Bradley 1996: 85).

Som en art modpol til den funktionalistiske tilgang udvikledes i 70'erne og 80'erne det feministiske perspektiv på prostitution. Inden for den feministiske prostitutionslitteratur er det vanligt at skelne mellem to modsatrettede feministiske forståelser af prostitution. Disse to forståelser er i følgende afsnit præsenteret som henholdsvis den pragmatiske og den abolitionistiske diskurs.

4.2.2. Den pragmatiske diskurs

Inden for *den pragmatiske tilgang* findes der forskellige grader af accept af prostitution. Grundlæggende for den pragmatiske tilgang er dog, at den kæmper for de prostitueredes (som oftest kvinders) rettighed som selvstændige individer. Derfor går denne tilgang ind for at betragte prostitution som et legalt erhverv, for derigennem at have mulighed for at forbedre de prostitueredes vilkår. Ud fra et sådant synspunkt bør de prostituerede ikke (alle) betragtes som svage hjælpeløse kvinder, men i stedet som forretningskvinder. Fokus er her på de prostitueredes frie valg, og man mener altså indenfor denne tilgang, at man kan tale om et sådant. Afstigmatisering af den prostituerede er et væsentligt mål for pragmatikere (Hansen 2004: 27-30).

Denne tilgang stemmer i store træk overens med den liberale feminisme. I liberalfeminismen er der netop fokus på frihed, valg, rettigheder, lighed, rationalitet og kontrol, som også er nogle af de elementer der er i fokus i den pragmatiske tilgang. Denne tilgang til prostitution kommer nok tydeligst til udtryk i Holland, hvor prostitution betragtes som et legalt erhverv og hvor de prostituerede som en konsekvens heraf har rettigheder på lige fod med andre faggrupper.

Den liberale feminisme kan sammen med den pragmatiske tilgang kritiseres for, at se de mandlige værdier som de mest sande og efterstræbelsesværdige (Bradley 1996: 86; Zalewski 2000: 6-9). Dette kommer til udtryk i følgende citat: 'Being treated like men and being allowed to do what men do is a consistent theme within feminist thought.' (Zalewski 2000: 7).

Man kan i den forbindelse stille spørgsmål ved, om målet for ligestilling er, at kvinder skal have samme rettigheder som mænd, hvis disse rettigheder vel og mærket er fremstillet på mandlige vilkår?

4.2.3. Den abolitionistiske diskurs

Den abolitionistiske tilgang, som er den anden af de to feministiske tilgange, har som udgangspunkt modsat den funktionalistiske tilgang, at prostitution ikke er noget universelt eller naturgivent. I stedet ses prostitution som et produkt af det mandsdominerede samfund, hvor kvinden undertrykkes. Den abolitionistiske tilgang kaldes også for offer-diskursen og de prostituerede betragtes her, som tvungen ud i prostitution. Som følge af dette mener abolitionisterne, at al prostitution uden undtagelse bør afskaffes (Hansen 2004: 23-27).

Abolitionisme er den term, der oftest anvendes når der diskuteres prostitution og denne tilgang kan til en vis grad sidestilles med den radikale feminisme.

De radikale feminister opfatter som udgangspunkt samfundet som patriarkalsk og fokuserer på undertrykkelsen af kvinder, kontrol, erfaringer med kvinden i fokus og på det personlige som politisk" (Zalewski 2002: 10-11; Bradley 1996: 88-89).

4.3 Makroteoretisk perspektivering: Den maskuline dominans

Formålet med dette tredje analyseredskab er at sætte prostitutionsforståelsen ind i en social kontekst og derved beskrive bagvedliggende samfundstendenser. Makroteorien udgør et ikke-diskursivt element i analysen af prostitutionsforståelsen.

Til dette formål har jeg valgt at inddrage dele af Bourdieus 'Den maskuline dominans'. Pierre Bourdieu er fransk sociolog, men uddannet i filosofi. Siden 1960'erne er han udkommet med mere end 20 publikationer inden for områderne, antropologi, kultursociologi, sprog og litteratur. Den maskuline dominans udgør her et centralt værk.

Når valget er faldet på netop denne teori, skyldes det først og fremmest, at teorien beskæftiger sig med, hvordan det individuelle subjekt internaliserer og legitimerer samfundets dominerende institutioner og strukturer. Teorien går derved godt i spænd med Gramscis teori om hegemoni (som Fairclough jo netop også er inspireret af). 'Den maskuline dominans' adskiller sig dog fra Gramscis teori på det afgørende punkt, at teorien trods dens makroteoretiske status⁴, kan siges at udgøre en art mikroteori for social magt, hvorfor teorien virker mindre abstrakt (end eksempelvis Gramscis) og derfor mere anvendelig.

'Där Gramsci ger oss en allmän teori för hur hegemonin tvingas på oss, visar Bourdieu exakt *hur* man kan analysera t ex lärarens kommentarer till studentens uppsatser, examinationsbestämmelserna och studenternas val av olika ämnen, för att spåra den specifika och konkreta uppbyggnaden och genomförandet av en härskarideologi.' (Moi 1994: 4).

Selv om det kun er dele af den maskuline dominans, der virker betydningsfulde i forhold til analysen af prostitutionsforståelse, er det nødvendigt, at give en kort redegørelse for Bourdieus mest anvendte begrebsapparat. I det nedenstående bliver begreberne, felt, habitus, kapital og symbolsk vold derfor præsenteret.

4.3.1 Præsentation af begreberne

To af de mest fundamentale begreber i Bourdieus forfatterskab er termerne felt og habitus, der kan siges at være gensidigt afhængige af hinanden.

Begrebet *habitus* beskriver, hvordan ydre sociale strukturer indlejres i individets mentale struktur, og kan derfor siges at udgøre en art praktisk sans, der for det enkelte individ giver mening til verden og gør det muligt at handle spontant uden bevidste refleksioner. Begrebet har stor betydning for den maskuline dominans, idet det netop betegner den proces, hvor indlejringen og derved accepten af bestemte dominansforhold sker. Habitus kan således beskrives som et system af dispositioner, der er afpasset til det sociale 'spil'. Et spil, der foregår på feltet. Feltet kan ikke fungere uden sin specifikke habitus. (Moi 1994: 6; Clemmensen 2005, 56-57).

⁴ Jeg mener, at teorien kan betegnes som makroteoretisk, fordi den beskriver et dialektisk forhold mellem aktør og atruktur.

Om *feltet* beskriver Bourdieu selv, at det er '[...] ett socialt rum där ett spel pågår (*espace de jeu*), ett fält av objektiva relationer mellan individer eller institutioner som konkurrerar om samma belöning.' (Moi 1994: 5) Feltet som begreb refererer således tilbage til forskellige specifikke 'arenaer', der eksisterer inden for den sociale verden og hvor mennesket udspiller sin aktivitet. Felter er karakteriseret af individers kampe om anerkendelse. Kampene er ikke underlagt faste og eksplicitte regler, men bliver udspillet i relation til feltets normer og regelmæssigheder, der inkorporeres i deltagerens habitus. Derved det dialektiske forhold mellem habitus og felt. Begrebet *kapital* bør yderligere kort præsenteres i denne sammenhæng. Der findes tre primære former for kapital: Økonomisk kapital, kulturel kapital og social kapital. Disse tre fungerer som forskellige former for ressourcer, der kommer i spil inden for feltet. Tilsammen fungerer de forskellige kapitalformer en samlet form for ressource kaldet symbolsk kapital (Clemmensen 2005: 57).

Belønningen der kæmpes om i 'spillet' er størst mulig magt og indflydelse inden for feltet. Målet er at herske over feltet og at blive den instans, som har magten og legitimiteten over for de andre medspillere. Dette fører os videre til det næste centrale begreb, som Bourdieu benævner den symbolske vold. Fordi feltet som helhed fungerer som en type af censur bliver hver diskurs inden for feltet på en gang en opfordring og en effekt af symbolsk vold (Moi 1994: 5-6).

Den symbolske vold beskriver Bourdieu som en '[...] en stille, umærkelig vold, usynlig for selv dens ofre, og som hovedsagligt udøves ad rent symbolske veje for kommunikation og anerkendelse[...]' (Bourdieu 1999: 8). Denne form for vold bygger på en ureflekteret accept og indforståethed omkring dominansforholdene i samfundet. Den symbolske vold accepteres fordi, den er indlejret som en naturlig del af verden og udgør en selvfølgelighed i forhold til den sociale orden, der igennem habitus ligger til grund for menneskets handlinger og opfattelser af verden.

Den symbolske vold kan således betegnes som en usynlig form for vold, da den ikke genkendes af hverken den udøvende eller den modtagne part. (Bourdieu 1999: 47-52; Clemmensen 2005: 57-58; Moi 1994: 6).

Et eksempel på en sådan symbolsk vold, kommer Bourdieu med i bogen, 'Den maskuline dominans'. Han søger her at sætte spørgsmålstegn ved spørgsmålet om den kønslige ordens varighed eller foranderlighed. *Den maskuline dominans* som begreb kan ses som en form for 'overgreb', der accepteres fordi den 'etablerede orden' foreskriver den som naturlig. Dette kan lade sig gøre, fordi den neutraliserede sociale konstruktion ('kønnene' betraget som kønsliggjorte former for habitus) fremtræder som en af naturen grundfæstet opdeling. Bourdieu mener endvidere,

at dette kan lade sig gøre fordi der vendes op og ned på forholdet mellem årsag og virkning med hensyn til biologi og socialisering (Bourdieu 1999: Forord).

Den maskuline dominans er historisk forankret og bygge på en traditionel opdeling mellem det feminine og det maskuline og en nedvurdering af feminitetens symbolske kapital. Når dette uligevægtige dominansforhold til stadighed accepteres i dag på trods af kvindens forbedrede stilling inden for mange områder i livet, skyldes det ifølge Bourdieu, at kønsopdelingen fortsat objektiver inden for retninger, karrierer, stillinger. Disse funktioner og service ligger i forlængelse af de hjemlige funktioner og omfatter blandt andet, undervisning og omsorg. De kønsopdelte strukturer virker yderligere gennem tre praktiske principper, som kvinderne og deres omgivelser sætter i værk gennem deres valg. I det første princip findes en forståelse af, at visse funktioner er passende for kvinder. Det andet princip foreskriver, at kvinder ikke kan have autoritet over mænd. Det tredje princip giver manden eneret på betjening af tekniske ting og maskiner. (Bourdieu 1999:119-120). Bourdieu mener således, at de forandringer, der er sket i arbejdsdelingen form, er sket med udgangspunkt i den traditionelle kønsopdeling, hvorfor den grundlæggende forståelse af mande- og kvinderoller som værende forskellige ikke er forandret. Derfor betragtes den maskuline dominans til stadighed som naturlig og er indlejret i individet uden for bevidsthedens kontrol (Bourdieu 1999: 122).

4.3.2 Den maskuline dominans og prostitution

Mænds forsøg på at forsvare den maskuline dominans skal ikke betragtes som en mandlig modstand mod kvinder, men snare som en beskyttelse af deres inderste forestilling om sig selv som mænd (Bourdieu 1999: 122-123). Et af de steder hvor den maskuline dominans konstant forsøges forsvaret, er inden for de symbolske goders økonomi. Her træder den grundlæggende strukturelle asymmetri mellem mænd og kvinder, mellem subjekt og objekt tydeligt frem. Markedet er tilrettelagt mandens interesser, og kvinden fremtræder her som et symbolsk objekt og instrument, der skal være med til at sikre manden og forøge mandens symbolske kapital. Kvindekroppen ses i forlængelse heraf som den primære handelsvarer og vurderes uafhængigt af kvinden selv efter mandlige interesser (Bourdieu 1999: 58-62). Kvindens opgave er i særdeles hed at sikre og reproducere mandens sociale, maskuline identitet – hans ære. Æresbegrebet udgør en stor del af den symbolske og sociale kapital og bliver derved en del af den maskuline habitus. Manden tvinges herefter til at gøre sin virilitet gældende (Bourdieu 1999: 66-69). Kvinder derimod forventes at opfører sig efter bestemte normer, hvor den fysiske fremtræden, sproglig korrekthed og

dispositionerne for forførelse anses for at være centrale (Bourdieu 1999: 128 og 129). I dette billede, hvor kvinder konstitueres som symbolske objekter, forbindes kvindelighed med egenskaber såsom sympati, diskretion, tilbageholdenhed og endog selvudslettelse. Det feminine udgøres ofte af en eftergivenhed over for mandlige forventninger, en underkastelse og en ståen-til-rådighed (Bourdieu 1999: 86-88).

Ekstreme tilfælde hvor kvinder gør brud af disse 'kvindelige' dyder for at tilfredsstille en mand - og få ham til at føle sig beundret og betydningsfuld - i form af symbolske ydelser, findes hos japanske værtinder og hos prostituerede (Bourdieu 1999:128). Ifølge Bourdieu kan prostitution således forklares ud fra en ekstrem form for symbolsk vold, nærmere bestemt som udøvelsen og opretholdelsen af den maskuline dominans. Deraf mener jeg, at den maskuline dominans med baggrund i bagvedliggende forståelser af det 'feminine' og det 'maskuline' ligeledes kan være med til at forklarer forskellige forståelser af prostitution.

5. Analysestrategi

Analysen er opdelt i tre underafsnit. Disse er struktureret ud fra Faircloughs tredimensionelle model og er derfor inddelt efter de ovennævnte analyseredskaber. Første del af analysen består af en undersøgelse af, hvorledes de formelle rammer omkring prostitutions indvirker på rapporternes udformning samt forfatterens forståelse af prostitution. Dette sker ud fra en undersøgelse af, hvordan prostitution som fænomen behandles i relation til den daværende lovgivning på området samt forskning inden for området der er udgivet før de to rapporter.

Anden del af analysen består af et beskrivende og et fortolkende niveau. Analysen er her inddelt efter de diskurser, der er opstillet tidligere, og det centrale er her hvorledes informanterne trækker på de opstillede diskurser, hvilket blandt andet undersøges med udgangspunkt i forfatterens brug af lingvistiske redskaber. Det er dog her igen vigtigt at påpege, at tolkningen af sprogbrugen i højeste grad sker ud fra en forståelse af sammenhængen. Den tekstuelle kontekst er således altid central.

Tredje del af analysen består af en makroorienteret perspektivering, og det er her Bourdieus teori om den maskuline dominans tages i brug.

6. Analyse

Som det er nævnt i opgavens indledning, er det prostitution som fænomen, der udgør det centrale aspekt i analysen.

Af omfangsmæssige årsager finder jeg det dog ikke muligt at analysere begge rapporter fra ende til anden. Derfor har jeg valgt at afgrænse mit fokus til at omhandle årsager til og konsekvenser af prostitutionen. Analysen kommer således til at bestå af en undersøgelse af hvordan forfatterne til rapporterne forholder sig til henholdsvis årsagerne til og konsekvenserne af prostitution samt, hvilke diskurser, der ligger til grund for de pågældende opfattelser.

6.1 Analyse del I: De formelle rammer

Første del af analysen omhandler således forfatterens forståelse af de formelle rammer omkring prostitution. Denne forståelse betragtes i forhold til hvilket initiativ, der ligger bag udarbejdelsen af rapporterne, i forhold til forfatterens anvendelse af tidligere forskning på prostitutionsområdet, og endelig i forhold til lovgivningen på området på daværende tidspunkt.

6.1.1 Baggrund for udarbejdelsen af rapporterne

Initiativet til den danske undersøgelse bunder i en diskussion om prostitution i folketinget fra 1989 foretaget på foranledning af Kristelig Folkeparti (I dag: Kristendemokraterne). På baggrund af denne diskussion blev det pålagt regeringen at udarbejde en redegørelse til folketinget omhandlende udviklingen i prostitution blandt unge mænd og kvinder. Undersøgelsen er således gennemført på foranledning af socialministeriet, der også har betalt undersøgelsen (Koch 1990: forord, 13, 27). Rapporten fungerer som en redegørelse til Folketinget i april 1990 med henblik på at realisere anden del af dagsordensforslag foretaget af en lang række partier. Forslaget lød som følgende:

'Udarbejde en redegørelse til Folketinget om udviklingen i prostitution blandt unge mænd og kvinder til fremlæggelse i folketinget inden 1. april 1990 (Nr. D. 30, p. 7979).' (Koch 1990: 27,28). Undersøgelsen søger i forlængelse heraf at skabe et overblik over: Prostitutionens former, omfang, geografiske spredning samt en karakteristik af de prostituerede (Koch 1990: 28).

Udgangspunktet for den svenske rapport er meget lignende den baggrund, som den danske rapport er lavet på. Denne rapport er således udarbejdet på baggrund af en regeringsbeslutning fra den 11. marts 1993, hvor det blev vedtaget, at det daværende svenske statsråd og chefen for Socialdepartementet skulle nedsætte et udvalg, hvis opgave var at gennemføre en udredning af prostitutionsforholdene i Sverige. I denne forbindelse var et ønske, at der skulle udarbejdes forslag

til, hvorledes samfundets indsatser mod prostitution kunne forbedres (SOU:15: 3). Udgangspunktet for de to rapporter er således tilnærmelses vist ens. En væsentlig forskel er dog, at der på baggrund af den svenske rapport udarbejdes et forfatningsforslag, til ændringer i prostitutionslovgivningen (SOU:15: 33), mens rapporten på dansk side ikke har samme direkte tilknytning til den senere ændring i lovgivning.

6.1.2 Daværende lovgivning på området

I den danske rapport er relevante paragraffer fra straffeloven vedlagte. Disse giver et overblik over den daværende lovgivning på prostitutionsområdet.

Prostitution i sig selv var ikke direkte strafbart, men ernærede man sig af sådanne aktiviteter som eksempelvis utugt⁵, er dette strafbart. På tidspunktet for udgivelsen af rapporten var prostitution altså blot ulovligt, hvis en persons fulde indtægter kom fra dette erhverv (i § 233 refereres til utugt som et ikke-lovligt erhverv! (Koch: 1990: bilag: 244)), mens prostitution i sig selv ikke var ulovligt. Det var også ulovligt at ernære sig ved en andens prostitutionsindtægter (Dette gælder såvel alfonser som samlevende eller ægtemænd/koner til den prostituerede.) (Koch 1990: 22-25).

På svensk side var loven meget lignende den danske. Her var alfonseri⁶ ligeledes ulovligt. En forskel mellem den danske og den svenske lovgivning var dog, at det i Sverige ikke var et krav, at udnyttelsen af en andens seksuel forbindelse skulle være vanemæssig (SOU:15: 55-70).

I Danmark var det ligeledes ulovligt at opfordre eller bistå en person under 18 år til at søge erhverv med kønslig usædelighed, mens det i Sverige også var forbudt at købe seksuelle ydelser fra en person under 18 år (Koch:1990: Bilag: 244; SOU:15 55-70).

Opsummerende kan det siges, at lovgivningen i de to lande ikke afviger fra hinanden i store træk. Dog findes der en gradforskkel i lovgivningens karakter, hvor den daværende svenske lovgivning synes mere restriktiv end den daværende danske. På tidspunktet for udgivelsen af rapporterne var der således ikke så store forskelle imellem de to lovgivninger, som der er i dag.

⁵ Utugt er betegnelsen for seksuel samkvem uden for ægteskabet. Stammer fra det græske ord *pornei'a*. Indbefatter enhver form for seksuel handling mellem to individer der ikke er lovformelig gift. Gælder ikke kun samleje, men enhver form for gensidig tilfredsstillelse. (Hentet fra: <http://da.wikipedia.org/wiki/Utugt>). Anvendes ordet i følgende sammenhæng: *at leve at utugt*, henvises der til prostitution (<http://da.wikipedia.org/wiki/Alfonseri>).

⁶ Alfonseri defineres som det at tjene penge på andres prostitution. Dette kan antage forskellige former. Oprindeligt nok direkte ved at tvinge den prostituerede til at aflevere de indtjente penge til alfonsen, men efterhånden nok mere indirekte og skjult, f.eks. ved at forlange overpris for udlejning af værelser til prostitution (Hentet fra: <http://da.wikipedia.org/wiki/Alfonseri>).

6.1.3 Metode, anvendelse af tidligere forskning og definition af prostitution

Når det gælder den danske rapport: 'Prostitution i Danmark – en situationsrapport 1989', er dataindsamlingen foregået i perioden 1.9 1989 til 7.11 1989. Der er anvendt forskellige metodiske tilgange, herunder interviews med informanter og analyse af prostitutionsannoncer. For at få tilgang til informanter blev den såkaldte 'snowball-effekt' anvendt, hvor man spørger allerede fundne informanter, om de kender til flere inden for sammen felt. Dertil blev der også ansøgt efter personer gennem annoncering i 'Ekstrabladet'. De personer, der blev interviewet, var hovedsagligt informanter i den offentlige forvaltning og i private organisationer, samt informanter i og omkring prostitutionsmiljøet herunder både købere og sælgere af sex. Som et supplement til dataindsamlingen er der lavet få observationer i prostitutionsmiljøet (Koch 1990: 32-40)

I den svenske rapport: 'Kønshandeln. Betänkande av 1993 års Prostitutionsutredning', er metode afsnittet langtfra så omfattende, som det er i den danske rapport. Dog fremgår det at, rapporten tager udgangspunkt i de grundlæggende analyser og beskrivelser af blandt andet prostitutionens årsager og forudsætninger, som er tilgængelige fra tidligere prostitutionsudredninger, da disse stadig anses som relevante. Derudover indsamles der data igennem spørgeskemaer, som omdeles til samtlige politi- og socialdistrikter. Dertil har prostitutionsgrupperne i Stockholm, Göteborg, Malmø og Norrköping bidraget med materiale. En mindre telefonundersøgelse af køberne til sex er ligeledes foretaget, samt en dokumentering af det svenske samfunds sociale og polititære indsatser mod prostitution og en undersøgelse af forekomsten af organiseret kønshandel og eventuelt sammenhæng med anden kriminalitet (SOU 1995: 38-39).

Sammenfattende kan det således siges, at de to rapporter metode og designmæssigt ligger tæt op af hinanden. En vigtig forskel er dog, at den svenske rapport modsat den danske i høj grad tager brug af tidligere national forskning på området. Dette vil blive uddybet i nedenstående.

I den danske rapport står der således, at den danske litteratur på området er meget begrænset. Udover opgaver lavet af studerende, var der, da rapporten blev udgivet i 1990, ikke bedrevet nogen former for forskning inden for prostitutionsområdet siden 1973. Denne betragtning stemmer overens med de faktiske vilkår omkring forskning. Det nævnes eksempelvis i: 'Prostitution, det er ikke lige vores område', der er en bacheloropgave lavet på Aalborg Universitet i 2005, at Danmark, som et af de eneste lande i den vestlige verden i perioden 1970'erne og 80'erne, ikke lavede nogen

forskning på området. Dertil siges, at dette sandsynligvis skyldes, at det på den tid var svært at få bevilliget penge til prostitutionsprojekter (Clemmensen m.fl. 2005: 7).

Forfatterne i den danske rapport nævner endvidere i sammen forbindelse, at Danmark indtager en særstilling, hvad prostitution angår, idet den offentlige holdning til prostitution har været kendetegnet ved en Laissez faire-holdning. Om dette siges endvidere:

'Dette har formentligt været en medvirkende årsag til at området [...] hverken har været genstand for politikernes eller myndighedernes bevågenhed eller iværksættelse af målrettede koordineret indsats over for prostituerede.'

(Koch 1990: 13).

Forfatterne til den danske rapport har således en forståelse af, at de manglende indsatser over for prostitution delvist skyldes en bestemt holdning eller tilgang til prostitution som fænomen. Af citatet fornemmes yderligere en distancetagen til denne Laissez faire-holdning, og man kan derfor formode, at forfatternes forståelse af prostitution som fænomen vil adskille sig fra den offentlige holdning i Danmark på daværende tidspunkt. Som underlag for rapporten trækkes der i stedet på anden europæisk især nordisk forskning, og man kan derved forvente, at rapporten vil være inspireret af de tilgange, som var herskende i andre nordiske lande.

Ved definitionen af prostitution, tages der derfor udgangspunkt i en tidligere svensk prostitutionsudredning⁷. Prostitution defineres som følgende.

'Prostitution – som till innehåll och former präglas av de existerande samhällsförhållandena – föreligger när minst två handlande parter under marknadsmässiga betingelser köper respektive säljer fysiskt tillträde till kropp eller andra sexuella handlingar.

Den ena parten, köparen, köper sig således fysiskt tillträde till den andra partens kropp eller förfoganderätt över vissa av den andra partens fysiska beröringar för egna sexuella syften under en viss tid. Den andra parten, den prostituerade, säljer fysiskt tillträde till sin kropp eller förfoganderätten över vissa fysiskt berörande handlingar för köparens sexuella syften under en viss tid.

Den transaktion som prostitutionen innefattar betalas vanligen i pengar, men även andra betalningsmedel kan förekomma.'

(Koch m.fl. 1990: 30-31).

Ved definitionen trækkes der således på tidligere svensk forskning, og den danske rapport har derved med hensyn til netop dette det samme udgangspunkt, som den svenske rapport har. Dog mener jeg stadig, at den manglende forskning på dansk område kan have konsekvenser for forfatternes forståelse af prostitution, idet denne netop ikke bygger på tidligere forskning i høj grad som den svenske gør, men i højere grad på det data som er indsamlet til formålet. Dertil kommer, at den officielle danske holdning til prostitution netop kan forventes at være afspejlet i dette data.

⁷ Borg, A., Elwien, F., Frühling, M., Grönwall, L., Liljeström, R., Månsson, S-A., Nelin, A., Olsson, H. & Sjöberg, T.: Prostitution. Beskrivning, analys, förslag till åtgärter. Liber. Stockholm 1981.

På den svenske side findes der langt mere forskning indenfor prostitutionsområdet, og den svenske rapport trækker således på en længere række tidligere undersøgelser. Disse er blandt andet undersøgelser lavet af den svenske prostitutionsudredning, nedsat i 1977, altså samme undersøgelser som den danske rapport bygger sin definition af prostitution på. Derudover refereres til rapporter udgivet af Justitiedepartementet. I 1992 fremlagde justitieuskottet en overvejelse, hvori der stod følgende omkring kommende initiativer på svensk grund for at begrænse prostitution: 'Ytterligare åtgärder bör enligt utskottets mening nu övervägas. En sådan åtgärd skulle kunna vara att kriminalisera prostitutionen.' (SOU 1995:15: 36). Allerede tilbage i 1992, var der således fra de svenske politikere side et ønske om at prostitution skulle kriminaliseres. Det skal dog bemærkes, at der er tale om et forslag for kriminalisering af selve prostitutionen som handling og ikke blot en kriminalisering af prostitutionskunderne, sådan som den faktiske lovgivning på nuværende tidspunkt er i Sverige. Som et argument for kriminalisering skriver justitieuskottet: 'För en kriminalisering talar [...] främst den normbildande effekten av ett straffbud som också skulle kunna få en viss avhållande effekt' (SOU 1995:15: 36). Ved at anvende ordet normdannende (normbildande), trækkes her på en forestilling om, at staten igennem lovgivningen har et ansvar og en moralsk forpligtigelse overfor det svenske folk. Som argument mod kriminalisering skrives endvidere: 'Mot en kriminalisering talar bl.a. svårigheten att tillräckligt tydligt identifiera den brottsliga gärningen, bevisvärigheter och risken för negativa effekter för de inblandade kvinnorna.' (SOU 1995:15: 36). Her udtrykkes blandt andet en bekymring for, at en kriminalisering ville kunne skade de indblandede kvinder. Der er altså blandt andet sådanne overvejelser, forfatterne bag den svenske rapport for stillet til rådighed igennem tidligere forskning, og i og med at overvejelserne er taget med i rapporten fra 1995, ligger det fast, at forfatterne har forholdt sig til disse.

I definitionen af prostitution adskiller den svenske rapport sig igen fra den danske. Skønt definitionen her, ligesom i den danske rapport, tager udgangspunkt i den svenske prostitutionsudredning fra 1977, skrives der i rapporten således:

'Den nuvarande utredningen har valt att använda ordet könshandel – synonymt med prostitution – som mera adekvat. Könshandel inbegriper båda parternas handlande, samtidigt som det gör klart vad det egentligen handlar om, nämligen en handel som går ut på att tillfredsställa köperens sexualdrift.'

(SOU: 15: 15).

Den nuværende udredning vælger således at fokusere på prostitution som en handel, hvor det centrale er at køberen skal have tilfredsstillet et seksuelt behov. Det er således køberen, der er i

hovedfokus og denne må derved anses for at være den centrale årsag til at handlen overhovedet forekommer. Denne definition adskiller sig fra den danske definition, hvor der fokuseres på en handel, hvor begge parter er aktive. Dette faktum skal yderligere ses i forhold til, at prostitution, som jeg ser det, almen set forbindes med den sælgende part (Når der tales om den prostituerede, tænkes der uden undtagelse på den sælgende part, selv om den købende part i lige så høj grad er en del af handlen!), og at det endvidere er i forhold til denne part, at initiativer, forskning og lovgivning på området er rette. Derfor mener jeg, at den nuværende svenske distancering til den tidligere definition er af afgørende betydning for den generelle forståelse af 'prostitution'.

Sammenfattende om rapporterne kan det således siges, at skønt forfatterne til en vis grad trækker på samme forskning i udarbejdelsen af rapporterne, er holdningerne indenfor forskningen på nationalt plan på tidspunktet for udarbejdelsen af opgaverne forskelligt i de to lande, idet de offentlige diskurser omkring prostitution i Danmark, har været præget af en laissez faire-holdning, mens man i Sverige har haft et mere velfærdsstatsinspireret holdning. Også i definitionen af prostitution adskiller de to rapporter sig. Den danske rapport adopterer en definition anvendt i tidligere svensk forskning, mens den svenske rapport udvikler og omdefinerer denne. Denne forskel i definitionerne anser jeg som nævnt som en meget vigtig forskel, da der her fokuseres på to forskellige parterne i selve prostitutionshandlen, henholdsvis den sælgende og den købende part.

6.2 Analyse del II: Den diskursive praksis

I denne del af analysen forsøges det at afdække diskursorden inden for prostitution. Dette sker ved at holde forfatterens forståelse af prostitution op mod de forskellige diskursive tilgange, der er præsenteres i afsnittet om analyseredskaber II. Delanalysen inddeles i to afsnit. I første afsnit undersøges det, hvilke diskurser forfatterne trækker på i deres forståelse af årsagerne til prostitutionens eksistens. I andet afsnit er det centrale fokus rettet mod forfatterens forståelse af hvilke konsekvenser, personlige som samfundsmæssige, der er centrale når der tales prostitution. Endelig kommer et afsnit hvori en (i denne kontekst) ny diskurs præsenteres og underbygges med teksteksempler. Det drejer sig om velfærdsstatsdiskursen.

6.2.1 Generelt om prostitution

En generel holdning, der både er gennemgående i den danske og den svenske rapport er, at prostitution er dybt problematisk for den prostituerede, og at ingen prostituerer sig af lyst eller af fri

vilje. Som en konsekvens af dette betragtes, prostitution som et fænomen, der i mindre eller større grad skal forsøges reduceret eller mindsket.

Dette underbygges med følgende citat fra henholdsvis den danske og den svenske rapport:

Ingen prostituerede starter af fornøjelse, det handler ifølge mange informanter om at føle sig marginaliseret, hvor prostitution så kan være et desperat forsøg på at klare sig.' (Koch 1990: 90).

Ingen ung människa, som funderar över sin framtid, ser prostitution som ett bra eller likvärdigt alternativ till andra sysselsättningar.' (SOU:15: 102)

Grundlæggende kan rapporterne således siges at tage afstand fra den pragmatiske diskurs, der netop bygger på en forståelse af, at prostitution kan forekomme som et frivilligt valgt erhverv, der skal behandles på samme vis som andre erhverv.

6.2.2 Årsager

Generelt for den danske rapport er, at årsagerne til prostitution menes at kunne findes i de prostitueredes personlige og familiemæssige baggrund. Det nævnes her, at som regel er de prostitueredes skolebaggrund ringe og deres opvækst præget af mange flytninger, misbrug og brudte familier samt indlæggelser og psykiske problemer (Koch 1990: 89). Der tales ligeledes om, at de piger, som ikke kommer fra sociale klasser, har foretaget en social deroute, sådan at de nu altså også tilhører den lavere sociale klasse (Koch 1990: 88). 'Selv om kvinderne kommer fra middelklassen eller "bedre" sociale lag, har de oftest besværlige familieforhold bag sig.' (Koch 1990: 88-90). Generelt betragtes narkotikamisbrug også som en af grundene til at nogle prostituerer sig, men samtidig nævnes prostitutionen også som en af grundene til, at nogle af kvinder er narkotikamisbrugere (Koch 1990: 97).

Det er ikke muligt entydigt at spore, hvilke af de fremstillede diskurser ovennævnte udsagn bygger på. Der ses således elementer fra både den funktionalistiske diskurs og fra den abolitionistiske diskurs. De funktionalistiske kendetegn er, at der typisk fokuseres på de prostitueredes personlige egenskaber som årsagsforklarende. Denne tankegang stemmer dog ikke overens med de tidligere præsenterede udsagn om, at ingen prostituerer sig af fri vilje, hvor den prostituerede netop betragtes ud fra en 'offer'-diskurs.

På trods af (ellers måske netop på grund af), at der hele vejen igennem den danske rapport fokuseres på de personlige karakteristika, såsom social klasse, barsk opvækst osv., afsluttes rapporten med en appel til, at der blandt andet forskning også skal lave mere forskning inden for områder, der kan belyse, hvilke konkrete samfundsmæssige forhold, der skal være til stede for, at prostitution som fænomen overhovedet kan eksisterer. Dette ønske begrundes i følgende sætning:

'De historiske betingede sociale og kulturelle omstændigheder, der betinger prostitutionens tilstedeværelse og muligheder, er ikke beskrevet. Der tænkes i denne sammenhæng på de faktorer, der spiller ind for tilstedeværelsen af prostitution: historiske, kulturelle, økonomiske, politiske, kønspolitiske og sociale forhold.'

(Koch 1990: 242-243).

Denne betragtning fra forfatterne bag den danske rapport vidner om, at disse erkender, at forskellige samfundsforhold spiller en helt afgørende rolle for eksistensen af prostitution. Betragtningen kan derfor siges, at bløde for på det ellers næsten entydige fokus på de prostitueredes personlige karakteristika.

Følgende udsagn fra den svenske rapport, er et af flere, der vidner om, at også her findes der en forståelse af, at i det mindste en del af forklaringen på, hvorfor prostitution finder sted, skal findes i kvindernes personlige baggrund:

Forskning och praktisk erfarenhet visar att kvinnorna i prostitutionen i stor utsträckning rekryteras bland dem som redan tidigare i livet blivit känslomässigt övergivna och kränkta. I viss mån är prostitution en konsekvens av skador som åsamkats dessa kvinnor under barndom och uppväxt.

(SOU:15: 137).

Forståelsen af årsagerne til, hvorfor nogle prostituerer sig, adskiller sig på dette punkt ikke synderligt fra den forståelse, der synes at være herskende i den danske rapport.

Af følgende citat ses et eksempel på, at der i den svenske rapport også findes en sammenknytning til mere samfundsrelaterede årsagsforklaringer:

'Samtällets inställning till könshandel är betydelsefull. Liberaliseringen av sexmarknaden på 1970-talet visade att ju mer tillåtande samhället är desto fler män är beredda att köpa sexuella tjänster. Det finns alltså en risk i att normalisera könshandeln.'

(SOU:15: 16).

Denne reference til samfundets betydningsfulde rolle i opkomsten, såvel som i bekæmpelsen af prostitution, er af meget mere direkte karakter end referencen i citatet fra den danske rapport. Dette ses blandt andet ved den direkte henvisning til sammenhængen mellem liberalisering af sexmarkedet og den øgede forekomst af kønshandler.

Opsummerende om forståelsen af, hvilke årsager, der er medvirkende til, at prostitution finder sted, kan siges, at det i begge lande hersker en forståelse af, at både personlige baggrundshistorier og samfundsmæssige strukturer er af betydning. En vigtig forskel mellem de to lande er dog, at der

i Danmark fokuseres mest på det personlige, mens der i den svenske rapport ses klare og tydelige referencer til samfundsstrukturer som årsagsforklarende.

6.2.3 Konsekvenser

Der kan ikke siges meget generel om konsekvenserne af prostitution. Dog giver nedenstående udsagn et bud på nogle af de konsekvenser, de prostituerede må leve med.

'De prostituerede, vi har talt med, giver udtryk for, at kvinderne fornedres og ydmyges af prostitutionen. De føler sig stigmatiserede og udgrænsede og har typisk også problemer med at legitimere prostitutionen over for sig selv og omverdenen.'

(Koch 1990: 96).

Denne sætning vidner umiddelbart om en abolitionistisk diskurs, i det der trækkes på en holdning til de prostituerede som ofre. Dette skal dog ses i lyset af, at prostitution ikke umiddelbart i den danske rapport sættes i relation til samfundet som et patriarkat. Ligesom det også her skal nævnes, at der i den danske rapport udelukkende berettes om de personlige konsekvenser for den prostituerede og ikke om konsekvenserne for samfundet som sådan. Endnu et vigtigt forhold at bemærke er fokuset på kvindernes følelse af at være stigmatiseret, da dette fokus synes at være gennemgående for rapporten.

Det skrives endvidere, at de prostituerede gør opmærksom på, at de har et stort behov for psykologisk bistand, hvor blandt andet den seksuelle fornedrelse og den fysiske vold kan bearbejdes (Koch 1990: 95-97). Her fokuseres således på behandling af kvinderne fremfor en egentlig bekæmpelse af prostitution. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at rapportens konklusion er dannet på baggrund af informanternes udsagt, og sætningerne vidner derfor om de tanker, der er gældende hos menneskene i om omkring prostitutionsmiljøet. Der kan i Danmark således siges at være en klar opmærksomhed omkring den prostituerede som offer.

Rapportens perspektivering indeholder et afsnit, hvor en række gængse men misforståede fordomme præsenteres i et forsøg på at overkomme disse. En sådan misforstået forestilling er for eksempel, at nogle prostituerer sig af lyst eller fordi de har et abnormt stort sexbehov. Ligesom forestillingen om, at prostitution er godt for samfundet, fordi det holde antallet af voldtægter i skak, eller fordi det kan være en hjælp til handicappede eller på anden måde seksuelt eller socialt hæmmede mænd. Dette er alle fordomme, der udspringer af en funktionalistisk tankegang. I dette afsnit tager forfatterne således skarpt afstand fra den funktionalistiske diskurs.

I den svenske forskning beskrives konsekvenserne af prostitution som mangfoldige og mangeartede.

Indre splitning, dybt selvhad, skamfølelse og problemer med at etablere relationer til mænd, er nogle af de konsekvenser, der beskrives (SOU:15: 138). Også sygdom og død og sammenhæng med narkotikamisbrug nævnes (SOU:15: 139-142). Her ses altså i høj grad en fokusering på de samme konsekvenser, som beskrives i den danske forskning.

Af konsekvenser for samfundet nævnes i den svenske rapport en række eksempler. For mig at se, er nogen af større betydning end andre. For eksempel nævnes forekomsten af brugte kondomer på pladser, hvor kønshandlen har fundet sted nærmest side om side med det fornedrende syn på kvinder, som prostitution også er med til at opretholde i samfundet (SOU:15: 148). Det kan forekomme en smule underligt, at små problemer og store problemer som disse sidestilles.

Et eksempel på et meget makroorienteret perspektiv præsenteres i nedenstående.

'Könshandeln skadar också samhället i stort. Att män kan köpa tillträde till kvinnors kön för att tillfredsställa sina egna sexuella behov strider mot uppfattningen om alla människors lika värde och strävandena mot full jämatälldhet mellan kvinnor och män.'
(SOU:15: 13).

Med dette citat står det klart, at der i den svenske rapport findes en forståelse af, at prostitution er tæt knyttet til samfundsmæssige spørgsmål som for eksempel ligeværd og ligestilling. Dette fokus på samfundets afgørende rolle i forhold til prostitution synes at være et gennemgående tema i den svenske rapport. I den danske rapport introduceres dette syn ligeledes om end i meget mere begrænsede tilfælde. Denne betragtning leder videre til næste afsnit, hvor en ny diskurs præsenteres.

6.2.4 Præsentation af en 4. diskurs: velfærdsstatsdiskursen

Velfærdsstatsdiskursen er udsprunget ved en gennemlæsning af rapporten. Den fungerer således her som en art idealtypisk diskurs til benævnelse af især den svenske forsknings forståelse af prostitution.

Velfærdsstatsdiskursen har følgende særtræk: Den bygger i høj grad på en forståelse af at staten spiller en afgørende rolle i forhold til befolkningens moralske handel og virke. I forlængelse heraf fokuseres der på statens rolle som den ansvarshavende part i forhold til bekæmpelsen af prostitution. Dette kan eksempelvis være gennem en accept af former for love, der regulerer forhold mellem samfundets individer. Sociale problemer ses her som kollektive problemer, som vi i fællesskab skal overkomme og baggrunden for problemer synes til dels at kunne findes i samfundets strukturer.

Det har gennem analysen vist sig, at den svenske forståelse af prostitution i langt højere grad end den danske forståelse, bundet i opfattelse af, at staten (politikere) har et *opdragende* og *moraliserende* såvel som et økonomisk og socialt ansvar overfor befolkningen. Det ses gentagende gange i den svenske rapport, at årsager til, at prostitution overhovedet kan finde sted til dels skal findes med baggrund i den offentlige svenske holdning og det anses i den forbindelse meget farligt at normalisere prostitution. Også når det gælder konsekvenserne af prostitution fokuseres der i den svenske rapport på, at kønshandlen skader samfundet som helhed, idet det modvirker ligestillingen af kvinder og mænd (SOU:15:13).

Som nævnt trækkes der i Danmark ikke i så høj grad på denne diskurs, som det gøres i den svenske forskning. Dog nævnes der i rapportens perspektivering, i forbindelse med, at en række misforståede forhold om prostitution og de prostituerede forsøges manet i jorden, at man i Danmark fejlagtigt betragter prostitution som et privat anliggende mellem to parter, som myndighederne og beslutningstagerne ikke behøver at forholde sig til endsige bruge ressourcer på at begrænse eller forebygge (Koch 1990: 232). Dog tænkes der ikke her på statens ansvar som opdragende og moraliserende rollemodel – sådan som det er tilfældet i Sverige – men i højere grad på, at professionelle ansatte i statsligt regi, bør have en større viden om de prostituerede og om hvordan disse kan hjælpes. Dette fremkommer blandt andet i sætningen:

'Der synes generelt at være et behov for, at "den brede offentlighed" (herunder beslutningstagerne) informeres om prostitutionens karakter og om prostitueredes levevilkår og muligheder, således at forkerte og fordomsfulde forestillinger afløses af viden og indsigt.'
(Koch 1990: 233).

Det nævnes endvidere, at for at hjælpe de prostituerede, er det vigtigt at tage udgangspunkt i det enkelte menneskes behov og konkrete livssituation, og der henvises til, at forskellige prostituerede, kan have behov for forskellige sociale tilbud. I samme forbindelse efterlyses eksempelvis sociale væresteder i andre byer end København og lignende tiltag (Koch 1990: 233-237).

Opsummerede kan det således siges, at fokus i den danske forskning ligger mere på den prostituerede som person. På dette punkt adskiller diskursordenen omkring prostitution sig således meget fra diskursordenen omkring samme i Sverige. Dette er på trods af et ønske om at forbedre de prostitueredes vilkår i begge lande.

6.3 Analyse del III: Makroteoretisk perspektivering

Denne del af analysen er ikke direkte sammenhængende med ovenstående analyseresultater. Afsnittet fungerer snarere som en art perspektivering, hvor en samfundsmæssig holdning til prostitution forholder sig til Bourdieus teori om den maskuline dominans, der blev præsenteret som det tredje analyseredskab, tages i brug. Dette er ud fra et ønske om at forklare, hvorfor prostitution til stadighed accepteres, når nu al forskning så entydigt påviser, at det har store konsekvenser for de involverede parter, og for samfundet generelt.

6.3.1 Forståelse af at mænd og kvinder er forskellige

Jeg mener, at en grundlæggende faktor, som må være til stede for at prostitution kan accepteres, er en socialt indlejret forståelse af, at mænd og kvinder er forskellige.

En sådan forståelse kan eksempelvis være, at mænd har et større seksuelt behov end kvinder, som det er nødvendigt for dem, at få opfyldt. Heraf kommer også en forståelse af, at manden har en aktiv seksualitet mens, kvindens er mere passiv og modtagende.

Sættes en sådan tankegang i forhold til de begreber af Bourdieu, der tidligere er præsenteret, må prostitution betragtes som en del af den symbolske kapital og derved som et område, hvor manden kan udvise sin virilitet, hans evne og trang til at oparbejde ære og maskulin anerkendelse. Kvinden anses i denne sammenhæng som et objekt eller et redskab til at forøge og opretholde mandens symbolske kapital. Prostitutionen foregår som nævnt tidligere på markedet for de symbolske goders økonomi. Markedet er tilrettelagt efter mandens interesser, og kvinden fremtræder her som et symbolsk objekt og i forlængelse heraf som en handelsvare, der vurderes på mændenes præmisser. Ud fra en sådan optik, må prostitution opfattes som et produkt af den maskuline dominans, som igen er et resultat af en naturalisering af objektiveringen af kvinden.

6.3.2 Forståelse af prostitution som et kvindeligt erhverv

Prostitution kan, som Bourdieu selv nævner det, betragtes som et meget ekstrem udtryk for udøvelsen af bestemte forestillede kvindelige karaktertræk. Disse egenskaber, som typisk er tilknyttet omsorg eller service, findes også, om end i mindre udtalt grad, en anden række erhverv, som typisk opfattes som kvindelige. Netop derfor mener jeg, at en yderligere årsag til samfundets (delvise) accept skal findes i forståelsen af, at prostitution kan ses som et bestemt kvindeligt erhverv, hvilket ifølge Bourdieu igen skal ses i forlængelse af, at samfundets kønsopdelte strukturer opretholdes igennem de tidligere nævnte tre praktiske principper, som lyder som følgende: 1) at

visse funktioner er passende for kvinder, 2) at kvinder ikke kan have autoritet over mænd, 3) mandens eneret på betjening af maskiner. Bourdieu mener således, at det er på baggrund af disse tre principper, at den maskuline dominans opretholdes og det er således også på baggrund af disse, at prostitution accepteres.

Grundlæggende kan det siges, at prostitution i forhold til Bourdieus teori om den maskuline dominans, kan siges at bunde i en ubevidst og ureflekteret forståelse af, at verden må forstås ud fra en opdeling af det maskuline og det feminine. Til slut skal det dog nævnes, at de to rapporter i mere eller mindre grad begge beskæftiger sig med accepten af den maskuline dominans som en af årsagerne til prostitutions stadige eksistens i dag. Måske er vi nået til et punkt i historien, hvor den maskuline dominans ikke opfattes helt så naturlig, som den gjorde før i tiden. Personligt mener jeg dog, at det til stadighed er af højeste nødvendighed at sætte ind med tiltag, der skal forsøge at minimalisere accepten af den maskuline dominans. Ligeledes mener jeg, at det her kan være hensigtsmæssigt at sætte ind med deciderede politiske tiltag. Et sådan politisk tiltag kunne eksempelvis bestå i at gøre det kriminelt at købe sig tilgang til et andet menneskes krop, sådan som det er sket i Sverige.

7. Konklusion

Dette afsnit indeholder en opsummering af analysens resultater samt en relatering af disse i forhold til den nuværende lovgivning i Danmark og Sverige.

Af analysen af de den sociale praksis fremkommer det, at det kun er på ét afgørende punkt, at de formelle rammer synes at adskille sig de to rapporter i mellem. Denne forskel ligger i, at der i Danmark ikke er publiceret forskning inden for området og i en national kontekst i tilnærmelses vis samme grad, som i Sverige. Den manglende forskning fra danske side skal relateres til det faktum, at der ikke før udgivelsen af den danske rapport synes at have været politisk interesse på området.

Den funktionalistiske diskurs forekommer i begge rapporter i meget lille, hvis ikke helt manglende omfang. Forståelsen af prostitution er således ikke præget af en tankegang, hvor prostitution ses som et nødvendigt onde i samfundet.

Den pragmatiske diskurs synes heller ikke at have vundet indpas i forskningen i de to lande. Det gøres i begge rapporter klart, at prostitution ikke bør ses som et erhverv, der vælges frivilligt af de prostituerede.

Inden for både den svenske og den danske rapport trækkes der til tider på elementer hentet fra den abolitionistiske diskurs. For begge rapporters vedkommende ses en forståelse af de prostituerede som ofre, der bør hjælpes. Dertil skal det dog siges, at det kun er i den svenske rapport, at prostitution relateres til samfundet som patriarkat.

Den dominerende diskurs i begge rapporter, må siges at være velfærdsstatsdiskursen. Men også i referencerne til denne adskiller de to rapporter sig fra hinanden. I begge rapporter fokuseres der på nødvendigheden af at hjælpe de prostituerede, men mens der i den danske rapport reporteres om manglen på de sociale tiltag til at hjælpe de kvinder, der allerede er prostituerede og de unge, der anses for at være potentielle prostituerede, beskæftiger den svenske rapport sig i langt højere grad med, hvordan samfundet skal sætte ind med en moraliserende effekt overfor befolkningens holdning til prostitution. Selv om begge rapporter tager brug af velfærdsdiskursen, kan det således siges, at være forskellige grader af denne.

Betragtes de samfundsmæssige holdninger til prostitution som fænomen ud fra et makroteoretisk perspektiv – nærmere bestemt: Bourdieus teori om den maskuline dominans – ses det, at den almene accept af prostitution har sine rødder i en opfattelse af, at kvinder og mænd er

forskellige. Seksualiteten er netop et område, hvor mænd og kvinder forventes at adskille sig. Her ses mandens seksualitet som udadvendt og aggressiv, mens kvindens betragtes som passiv og modtagende. I forlængelse af Bourdieus begreber om den maskuline dominans og den symbolske kapital muliggør ovenstående forståelse en naturalisering af den indlejrede forestilling om kvinden som objekt. Endvidere skal accepten af prostitution ses i forhold til, at visse kvindelige egenskaber forbindes med dette fænomen.

Alt i alt kan accepten af prostitutionen ud fra denne optik således siges at være et produkt af en igennem historien vedvarende indlejring af forestillinger om det maskuline og det feminine.

På dansk side beskrives det som et stort problem (dette anses endog måske for at være den største negative konsekvens af prostitution), at de prostituerede kvinder føler sig stigmatiserede, fornedrede og ydmygede og har svært ved at legitimerer prostitutionen over for sig selv. Jeg tror, at det er med denne optik, at man skal betragte den danske ændring i lovgivningen fra 1999. Jeg mener således, at en af årsagerne til beslutningen om at afkriminalisere de prostituerede bunder i et ønske om at bekæmpe den stigmatisering, som de prostituerede synes at være underlagt.

I den svenske rapport benævnes stigmatisering ligeledes som en af de konsekvenser af prostitutionen, som kvinderne er underlagt. Dette aspekt for dog markant mindre opmærksomhed her og det afgørende synes i stedet at være, det allerede nævnte fokus på forståelsen af samfundet som normsættende og moraliserende figur. Sættes disse betragtninger i forhold til den nuværende svenske lovgivning, synes det rimeligt, at man i Sverige har valgt at kriminalisere dele af kønshandlen. Ydermere, mener jeg at den svenske lovgivning, ved netop bare at kriminalisere den købende part, på bedste vis forsøger at undgå en yderligere stigmatisering af de prostituerede.

8. English Summary

The background for this assignment is based upon a wonder about why the Danish and the Swedish law differ on the subject of prostitution. In relation to this the object of the assignment is to clarify which discourses that are dominating the research on prostitution done in Denmark and Sweden. To conduct a study of this, a thorough examination of a Danish and a Swedish report of prostitution is done. Critical discourse analyses, according to Norman Fairclough serves as both the theoretical and the methodological basis for the analysis of the two reports. With inspiration from previous research, four discourses are defined beforehand. These are functionalism, pragmatism and abolitionism. During the examination a fifth is discovered. This is the discourse of the welfare state. The analysis establishes that the reports predominantly call upon the discourse of the welfare state. This cause that prostitution is mainly seen as a social problem where society is held responsible for causes and effects. It is at the same time referring to the use of this discourse that the reports differs the most. In the Danish report the centre of attention is how to help the prostitutes recovering from the consequences of the prostitution whereas the responsibility of the state seems to be highlighted in the Swedish report.

Udgangspunktet for denne opgave er en undren over, hvorfor den danske og den svenske lovgivning på prostitutionsområdet adskiller sig. I relation til dette er det opgavens mål at klarlægge hvilke diskurser, der præger prostitutionsforskningen i henholdsvis Danmark og Sverige. Til en klarlægning af dette undersøges en danske og en svenske rapport gjort inden for området. Både opgavens teoretiske og metodiske ramme er givet med Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse. Med udgangspunkt i tidligere forskning er der, inden analysen foretages, defineret tre diskurser. Disse er Funktionalisme, pragmatiske og abolitionisme. Under analysen er en fjerde diskurs udviklet, nemlig velfærdsstatsdiskursen. Det er denne diskurs der viser sig at være den mest dominerende i begge rapporter. Dette skal ses ud fra en betragtning om, at prostitutions forstås som et socialt problem. Det er imidlertid også i anvendelsen af velfærdsstatsdiskursen, at de to opgave adskiller sig mest. I den danske rapport fokuseres der i høj grad på, hvorledes de kvinder, der allerede er prostituerede, kan hjælpes, mens fokus i den svenske synes at være på den moraliserende og normsættende effekt på den svenske befolkning, som staten har.

9. Litteraturhenvisninger

Primær litteratur:

Koch, Ida; Bechmann Jensen, Torben; Kongstad, Annalise (1990) *Prostitution i Danmark – en situationsrapport 1989*. Socialforskningsinstituttet. København.

SOU:15 (1995) *Könshandeln – Betänkande av 1993 års prostitutionsutredning*. Statens offentliga utredningar. Stockholm

Anden litteratur:

Bourdieu, Pierre (1999) *Den maskuline dominans*. Tiderne Skifter

Bradley, Harriet (1996) *Fractured IDENTITIES – Changing Patterns of Inequality*. Polity Press

Fairclough, Norman (1995) *Critical Discourse Analysis – The critical study of language*. Longman Groupe Limited. England.

Jørgensen, Louise Winther og Phillips, Louise (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.

Zalewski, Marysia (2000) *Feminism after postmodernism*. Routledge. London and New York.

Tidsskrift:

Moi, Toril: 'Att erövra Bourdieu' i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 15(1994):1, s. 3-25

Net-versioner:

Clemmensen, Sidse; Mortensen, Heidi; Toft, Anne Mette; Larsen, Britt og Meinertz, Louise (2005) *Prostitution - det er ikke lige vores område* Aalborg Universitet, Sociologiuddannelsen.

Hansen, Stinne Louise og Jensen, Vibeke (vejleder: Margaretha Järvinen) (2004)

Prostitutionsforståelser blandt danske og svenske politikere – et sammenlignende studie af parlamentsdebatter. Københavns Universitet: Sociologisk Institut

Sørensen, Annette Dina (2004) *Pressen og prostitution.* VFC Socialt Udsatte. Arbejdsrapport.